

Světová ekonomika

Globální rizika světové ekonomiky
problém světové chudoby

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Definice chudoby

Posuzování chudoby

Dělení chudoby

Dimenze chudoby

Indikátory chudoby

Způsoby měření chudoby

Problémy spojené s měřením chudoby

Příčiny chudoby

Důsledky chudoby

Možné způsoby boje s chudobou

Chudoba jako makroekonomický problém

Nejchudší země světa

Definice chudoby

Nejednoznačná definice chudoby – dílčí hlediska

Definice dle ***významových encyklopedických slovníků:***

Definice dle ***Světové banky:***

Definice dle ***významových encyklopedických slovníků***

Jako nedostatek:

- a) materiálních potřeb typických a nezbytných pro denní běžný život
- b) ekonomického zajištění...
- c) sociálních vztahů, svobody...

Definice dle ***Světové banky***:

jako velmi komplexní (multidimenzionalní) problematiku, zahrnující velké množství fenoménů, jako například:

- neschopnost uspokojit základní potřeby,
- nedostatečný přístup k nezbytným přírodním zdrojům,
- nedostatek vzdělání a dovedností,
- špatné zdraví,
- podvýživu,
- nedostatečnou kvalitu bydlení,
- nedostatečnou hygienu,
- náchylnost vůči náhlým změnám, násilí a kriminalitě,
- nedostatek politické svobody a možnosti se prosadit ve společnosti.

Posuzování chudoby

Kodaňská deklarace

charakterizuje chudobu jako, nedostatek lidských práv, včetně nedostatku základních potravin, pitné vody, zdravotního a hygienického zajištění, právní ochrany, vzdělání a přístupu k informacím.

Světová banka

extrémní chudobu definuje jako finanční příjem jedné osoby podle PPP (Purchasing Power Parity), který je nižší než 1\$/den a osobu – extrémní chudoba, kdy je tento denní příjem na osobu nižší než 2\$.

Dělení chudoby

Obecně lze stav chudoby rozdělit na pět, svým charakterem odlišných skupin:

Absolutní chudobu

Relativní chudobu

Extrémní chudobu

Hmotnou nouzi

Sociální nouzi

Absolutní chudoba - člověk není schopen uspokojit své nejzákladnější potřeby, jako je zajištění potravy a ošacení.

Relativní chudoba - jedinec nebo rodina uspokojují své sociální potřeby na výrazně nižší úrovni než je průměrná úroveň v dané společnosti.

Extrémní chudoba - člověk žije méně než za 1 dolar na den (nemá 3 základní potřeby – jídlo, ošacení, bydlení)

Hmotná nouze - člověk nemá dostatečné příjmy, aby si vlastním přičiněním zabezpečil základní životní podmínky.

Sociální nouze - člověk není schopen zabezpečit své sociální potřeby.

Dimenze chudoby

Zdraví

Vzdělání

Přístup ke službám

Infrastruktura

Bezpečnost

Další dimenze

Zdraví

v **Index lidského rozvoje** (Human Development Index - **HDI**) je zdraví vyjádřeno jako průměrná střední délka života v dané zemi.

V rozvojových zemích je mnohem kratší než v zemích vyspělých. Kvůli nedostatku (či finanční nedostupnosti) kvalitní zdravotní péče umírají ročně miliony chudých lidí zejména na následující příčiny:

- Vysoká úmrtnost dětí a matek při porodu,
- vysoká úmrtnost dětí do pěti let věku,
- nemoci způsobené závadnou vodou,
- zápal plic,
- tuberkulóza,
- HIV&AIDS.

Vzdělání

v Indexu lidského rozvoje se vzdělání měří procentem dospělé populace, která je negramotná.

Přístup ke službám

zdravotnictví a školství, kanalizace a sběr odpadu, dostupnost elektřiny, přístup k vodě, dopravní služby, dále telekomunikační a informační služby či funkční policie.

Infrastruktura

nedostatečná infrastruktura způsobuje sociální izolaci chudého obyvatelstva. Lidé se nemohou dostávat do škol, nemocnic a úřadů, a nemohou ani efektivně obchodovat nebo se účastnit společenského života s lidmi, kteří nežijí v jejich bezprostředním okolí.

Bezpečnost

v chudinských městských čtvrtích často operují gangy, které ohrožují život zvláště chudých obyvatel. přírodní katastrofy nebo vypuknutí válečného konfliktu

Sociální vyloučení

obvykle se vztahuje ke skupině, ne k jedinci. Vyjadřuje existenci přímého (apartheid, odepření volebního práva) či nepřímého mechanismu (diskriminace a sociální znevýhodnění

Další dimenze

například neschopnost účastnit se společenského a náboženského života komunity nebo i nemožnost vystupovat na veřejnosti beze studu.

Indikátory a způsoby měření chudoby

Indikátory umožňujících měřit chudobu:

HDI

úroveň příjmů a spotřeby,

sociální indikátory na lokální či národní úrovni,

indikátory měřící zranitelnost vůči rizikům aj.,

Míra nebo hranice chudoby (poverty line)

Indikátory a způsoby měření chudoby

Míra nebo hranice chudoby (poverty line)

- je minimální úrovní hmotného blahobytu, který je v dané společnosti považována za přijatelnou,
- každý, kdo nedosahuje této úrovně, je považován za chudého,
- obvykle se tato úroveň stanoví za pomoci příjmu anebo spotřeby.

$$P = (H/n) \times 100$$

H je počet osob žijících pod hranicí chudoby, n je celková populace

P je procento populace žijící pod hranicí chudoby nebo míra chudoby.

Problémy při měření chudoby

- Neexistuje jediná přijatelná hranice chudoby, tedy minimální úroveň hmotného blahobytu.
- Tato úroveň se mění v čase i v jednotlivých zemích.
- Chudoba je tedy pojem relativní, protože její hranici není možné určit bez odvolání se na společenské a kulturní normy.
- Měření a zkoumání chudoby a jejího vývoje v čase a jednotlivých zemích je velice obtížné.

Příčiny chudoby

Politické příčiny

Ekonomické a sociální příčiny

Demografické faktory

Environmentální příčiny

Politické příčiny

- a) Ozbrojené konflikty
- b) Nedůsledné embargo na dovoz zbraní
- c) Vysoce korupční prostředí
- d) Autoritářské a diktátorské režimy

a) Ozbrojené konflikty

odčerpávají finanční, lidské i přírodní zdroje jinak využitelné pro rozvoj země. (Často také přispívají k zadlužení daných států.)

b) Nedůsledné embargo na dovoz zbraní

Nedostatek zbraní a střeliva by války rychle ukončil a donutil zainteresované strany k jednání.

c) Vysoce korupční prostředí

Korupce odčerpává finanční zdroje využitelné pro rozvoj země. Podporuje nízkou politickou kulturu a demotivuje jedince k osobnímu rozvoji.

d) Autoritářské a diktátorské režimy

Nízká vymahatelnost práva, včetně lidsko-právních norem, je jednou ze základních charakteristik autoritativních a především diktátorských režimů. (Investice v takových zemích jsou vysoce rizikové.)

Ekonomické a sociální příčiny

- a) Vysoká zadluženost rozvojových zemí
- b) Nestálé ceny přírodních zdrojů
- c) Vysoká nezaměstnanost a absence záchranné sociální sítě
- d) Kulturní a náboženské tradice
- e) Nedostatečná zdravotní péče a výskyt závažných onemocnění
- f) Nedostatek vzdělání a kvalifikovaných pracovních sil
- g) Nedostatečná dopravní a technická infrastruktura

a) Vysoká zadluženost rozvojových zemí

Splátky dluhů a jejich úvěrů (případně dalších poplatků) odčerpávají finanční zdroje využitelné pro ekonomický a sociální rozvoj.

b) Nestálé ceny přírodních zdrojů

Kolísající, případně nízké ceny přírodních zdrojů, surovin a zemědělských produktů na světových trzích vytvářejí prostor pro nízkou sociální i ekonomickou stabilitu a tím i nižší potenciál pro místní či zahraniční investice.

c) Vysoká nezaměstnanost a absence záchranné sociální sítě

Nezaměstnanost vytváří sociální i ekonomickou nestabilitu a přispívá k rozšiřování chudinských čtvrtí (slumů) a růstu kriminality.

d) Kulturní a náboženské tradice

V některých regionech místní kulturní a náboženské tradice (kastovní systém, postavení žen) nedovolují dostatečně zapojit určité vrstvy společnosti do ekonomických struktur země (zákaz vykonávání určitých povolání).

e) Nedostatečná zdravotní péče a výskyt závažných onemocnění

Má vliv na nižší ekonomickou výkonnost země, vyšší dětskou úmrtnost a tím nepřímo i na vyšší porodnost ale také na nižší očekávanou délku života.

f) Nedostatek vzdělání a kvalifikovaných pracovních sil

Nižší vzdělanostní struktura v rozvojových zemích vytváří nižší potenciál pro investice, které jsou důležité pro ekonomický rozvoj.

g) Nedostatečná dopravní a technická infrastruktura

Nevyhovující nebo nedostatečná dopravní a technická infrastruktura vytváří nižší potenciál pro investice a soukromé podnikání.

Demografické faktory

a) Vysoká hustota obyvatelstva

Vysoká hustota obyvatel způsobuje nízkou dostupnost zdrojů, jejich rychlé vyčerpání a vyšší znečištění životního prostředí.

b) Vysoká porodnost

Vysoký počet narozených dětí redukuje zdroje nutné pro potenciální rodinné investice (vzdělání, zdraví, hygiena, bydlení, podnikání atd.).

Environmentální příčiny

- a) Půdní degradace a odlesňování
- b) Znečištěné životního prostředí
- c) Změna klimatu
- d) Přírodní katastrofy

a) Půdní degradace a odlesňování

Půdní degradace snižuje zemědělskou produkci. Způsobuje tak ekonomický propad a přispívá k migracím do měst (urbanizace).

b) Znečištěné životního prostředí

Především zdrojů pitné vody a ovzduší – způsobuje vyšší úmrtnost a míru onemocnění obyvatel. S tím souvisí i vyšší náklady na lékařskou péči a pojištění.

c) Změna klimatu

Změny srážkových režimů, větší frekvence a intenzita tropických hurikánů i častější dlouhodobější periody sucha. Důsledkem je snížení zemědělské produkce, snížení ekonomické stability a dostupnosti přírodních zdrojů.

d) Přírodní katastrofy

Následkem mohou být úmrtí obyvatel, zničení jejich obydlí a míst, kde vykonávají svá zaměstnaní. Dále pak nízká dostupnost přírodních zdrojů, ekonomická nestabilita, zničení infrastruktury a nižší potenciál pro investice.

Důsledky chudoby

Mezi nejčastější důsledky chudoby patří:

- Špatná ekonomická a sociální situace
- Nízká vzdělanost a potenciál pro rozvoj
- Vysoká porodnost
- Vyšší kriminalita
- Vyšší bezpečnostní nestabilita v oblasti či širším regionu
- Vyloučení ze společnosti a frustrace
- Migrace obyvatel
- Degradace životního prostředí

BALABÁN, Miloš. *Globální nerovnost jako globální hrozba*. In: Česká republika - trendy, ohrožení, příležitosti. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2009, s. 51-58.

Boj proti chudobě

- Program **Rozvojové cíle tisíciletí**, vytvořený v roce 2000 na Summitu tisíciletí OSN.
- Zde byly definovány tzv. miléniové rozvojové cíle (Millenimum Development goals – MDG).
- Jedná se o soubor osmi vybraných nejdůležitějších rozvojových cílů schválených OSN, které mají vést ke snížení chudoby.
- Prvních sedm má být splněno do roku 2015 a osmý do roku 2020. Cíle programu jsou považovány za velmi ambiciózní, ale nepředpokládá se, že se je všechny podaří do roku 2015 naplnit.

<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zaber/?i=205>

Boj proti chudobě

Rozvojové cíle tisíciletí (MDG) jsou následující:

1. Snížení extrémní chudoby a hladu o polovinu
2. Dosažení základního vzdělání pro všechny
3. Prosazování rovnosti obou pohlaví
4. Snížení úmrtnosti dětí o dvě třetiny
5. Snížení mateřské úmrtnosti o dvě třetiny
6. Zamezení šíření HIV/AIDS, malárie a tuberkulózy
7. Zajištění trvalé udržitelnosti životního prostředí
8. Posilování světového partnerství pro rozvoj s důrazem na pomoc, obchod a odpuštění dluhu

<http://data.un.org/Explorer.aspx?d=MDG>

Hlavní předpoklady pro boj s chudobou:

- efektivní domácí politika
- přímé zahraniční investice
- mezinárodní obchod
- zvýšení oficiální rozvojové pomoci na 0,7 % HND
- odpouštění dluhů

Další možné nástroje boje s chudobou:

- Využití humanitárních organizací
- Rozvojová pomoc

<http://data.un.org/Explorer.aspx?d=MDG>

efektivní domácí politika - Vlády rozvojových zemí musí investovat do podpory zaměstnanosti: vytvářet nové pracovní příležitosti a nezaměstnaným nabídnout sociální podporu, z níž je možné pokrýt základní potřeby. Rozvojové země dále musí zlepšit vládu zákona, posílit respekt k lidským právům, omezit korupci a vytvořit efektivní instituce a podmínky pro rozvoj ekonomiky a příliv externích zdrojů.

přímé zahraniční investice - Soukromé zahraniční investice do rozvojových zemí přinášejí zisk a vytvářejí pracovní příležitosti mnohdy i v lokalitách, kde by jinak panovala vysoká nezaměstnanost.

mezinárodní obchod – Mělo by dojít k postupnému odbourávání subvencí (zejména zemědělských výrobků) v bohatých zemích a zároveň k odbourávání obchodních bariér tak, aby rozvojové země měly přístup na trhy ve vyspělých zemích. Obchodní bariéry musí odstraňovat rozvojové země i mezi sebou.

zvýšení oficiální rozvojové pomoci na 0,7 % HND - Na konferenci OSN v Monterrey v roce 2002 se nejvyspělejší státy světa zavázaly navýšit rozvojovou pomoc na 0,7 % HND,

odpouštění dluhů – Některé rozvojové země vynakládají na splácení dluhů stejné množství peněz, které díky rozvojové spolupráci získají. V takové situaci nedisponují dostatečnými finančními prostředky, aby mohly vést domácí politiku, která bude chudobu aktivně snižovat.

Další možné nástroje boje s chudobou

Využití humanitárních organizací

Rozvojová pomoc

<http://www.rozvojovka.cz/humanitarni-pomoc-a-rozvojova-spoluprace>

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Chudoba jako základní makroekonomický problém

- Chudoba představuje zásadní makroekonomický problém, který oslovil světové politiky a oživil rozvojovou pomoc skomírající téměř celá 90. léta v důsledku tzv. „únavy z pomoci“ .
- Je důležité vytvořit podmínky, které vedou k dlouhodobému růstu příjmu na hlavu za pomoci:
 - Ekonomické stability,
 - budování institucí,
 - strukturální reformy
 - finanční převody.

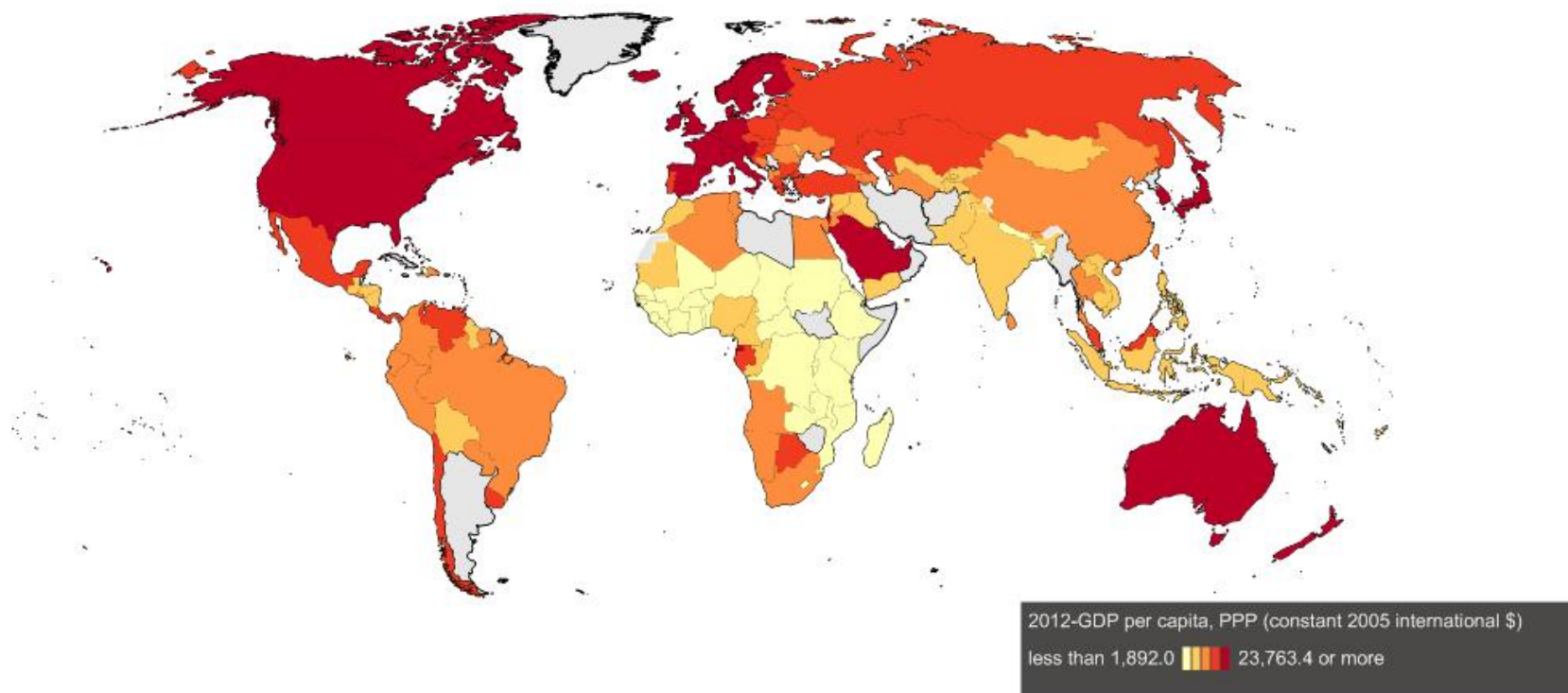
Nejchudší regiony světa

Afrika

Asie

Jižní Amerika

[http://data.worldbank.org/indicator/
SI.POV.2DAY/countries?display=map](http://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.2DAY/countries?display=map)

<http://databank.worldbank.org/data/views/reports/map.aspx>

ADAMCOVÁ, Lenka a Tereza NĚMEČKOVÁ. *Rozvojová ekonomika*. Vyd. 1. V Praze: Oeconomica, 2009, 345 s. ISBN 978-80-245-1515-1.

KUNEŠOVÁ, Hana. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. 2., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2006, xviii, 319 s. ISBN 80-7179-455-4.

BALABÁN, Miloš. Globální nerovnost jako globální hrozba. In: Česká republika - trendy, ohrožení, příležitosti. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2009, s. 51-58.

KOCOUREK, A. Podnikatelské aspekty diferenciací rozvojových zemí a rozvojová pomoc ČR, doktorská disertační práce, TU Liberec 2006.